

„Süllyedés-felszállás? Effélet érzek, ha egyáltalán létezik az álomliftezésnek ez a módja” - egy valahai, vizsgára készülő matematikus-egyetemista kalandját (a dékáni Hivatal, illetve a vezetőhelyettes általi üldöztetését) regéli el; röhejes, agyafúrtánál agyafúrtabb mesebonyolítással, a budapesti örökös helyszínek: Nemzeti Színház, Múzeum-kert köré szervezett „bonyodalmakkal” (atlétika!), a főhősnek szinte testrészévé váló *galamb-kalitka* és legenda, a Kormos István-i legendáriumból kiemelte, ám valós hősök (Koós Hutás Gergely) szerepeltetésével. Hogy közben Rossini *Stabat Mater*jét is lehet hallani, miközben a csencselő *csecsenyecsek* sakkban tartják az összes mai és leendő áldozatot, mindez Marsall víg kedélyére s az öregeket búcsúztató ősz melankolikus *históriájára* utal.

Hasonló ördögi gerjedelem jellemzi a *Prof. Kalmár György estébe hajló viszontagságos délutánját*is. Az író ezzel a detektívregénybe oltott történettel mesterének, Weöres Sándornak akar áldozni. Ti. Weöres volt az, aki a különc, XVIII. századi író, az 5626 (!) hexametersorból álló *Summa* megalkotóját felfedezte az utókor-nak. A Marsall László-i furfang - némelykor a professzort sakkban tartó két tanítvány-briganti is K. Gy. modorában beszél - megannyi helyzetkomikum má tágitja, magnó-dalocskákkal fűszerezve az egyszerre hajlékony és ledér, nemegyszer vaskos nyelvet.

A Tatus és szörnyei című egyfelvonásos két öreg - *A Tatus és Nyanyusz* - kálváriájára épül (ki akarják őket a lakásukból telepíteni). Ám ne feledkezzünk meg két vérbő alak: Pitchasic indián és Szedoj szovjet vezérőrnagy tank-békegalamb libikókájáról sem. *A Tatus* nem más, mint Prost István, akit a falubeliek *prostatának* hívnak; s ha már nyelvi varázslattal, nem kevésbé az autósportra is kacsintva, megteremtődött ez a furcsa alak, óhatatlanul szereplővé avanszálódik a Forma I. egyik sztárja, Alain Prost is - igazságtévő Prost-fiúként, valamint a 635-ös hangtompítós pisztolyt kezelő, ugyancsak Forma les Alboreto is. Marsall nyelvi humora halovány porfelhő - mert magyar nyelv és magyar humor - a *Hungaroring* betonkaréjában. Ez az önmagát óhatatlanul is autóversenyzővé avanszáló - álmodó - költő *léglökéses szitakötőként* fényképezi-figyeli-szuggestálja a terepet; hangnál nagyobb sebességgel közlekedve, leheletkönyű pillaszárnyakon. *Sport és zene*-meszeli grafitiként a felhőkre (nem kevésbé azzal a szándékkal, hogy az utókor tanuljon belőle) szemérmesen elmosolyodott béke-üzenetét.

A Tatus és szörnyei című kötet a föntiek jegyében ragyogó színházi példatár. Egy költő-dramaturg teremtett a saját maga szórakoztatására egy *világnagy* sugólyukat, hogy onnan fürkészhesse a világot jelentő deszkák *korcsolysait*. Gyakran az önarckép ironikusabb színeit is egy-egy szereplőjébe oltva? Akárhogyan is van, kétszemélyes kamarajátéka, a *Kluzsinszky és Bohus bolyongása a lépcsőházban* csak a legnagyobbba-

kéval mérhető - remekmű. Két részeg férfi bolyong a valóságban és álmainak - emlékezésének - a színpadán. Udvarlás kedvüket a dadogás logika különösen élvezetessé teszi. Helyzetkomikumból helyzetkomikumba - ez a humor sasszéja. Bár Kluzsinszky nem egy versben többször is megidéztetett, ez a *lépcsőházi bolyongás* teremtett számára örökérvényű maszkot. Félreértéseiben is gőg van, Harlekin még palackokkal körülbástyázva sem adja meg magát. A mellékszereplők, főképp a Banya és a süket Öreg, ugyancsak minden - Marsall László-i - hájjal megkent figurák. Lehető nagyobb dicséret annál, hogy ezt az opuszt olvasva a szüntelen nevetés könnyeket csalt ki szememből. (*Orpheusz Könyvek*, 1999)

Ajtony István

A HALÁL ENCIKLOPÉDIÁJA*

Gyerek voltam. Nem tudtam én semmiről. Azt igen, hogy van halál. És hogy nem gyerekjáték. Úgy féltém, hogy órákig ültem a konyhában, eltakarva arcomat valamilyen újsággal, s nem mertem mögüle kikukkantani, s valóságos megváltásnak tűnt, ha valamelyik hozzátartozóm megérkezett, s láttam magam körül, hogy nincs ott a halál. De leskelődik. Vagy a hatalmas, üveges stílszék-rényből, vagy egyszerűen a falból dugja ki vigyorgó po-fáját, s ha odanézek eltűnik, mint fényben a poloska.

Mindez az ötvenes évek második felében, a Sziget Múzeumban, ahol a szomszédban nem lakott más, mint a Kautzky-família. Vagy inkább dinasztia? A pap, a híres labdarugó-játékvezető, és a fiúk, *Norbert* a költő, aki a kitelepítésből szabadulva idejött *haza*; és az állandó vendégek, *József*, *Ervin* a színészek és a legifjabb művész, *Armand*. Nem is gondolhatta a recenziens, aki harminc év múltán költői babérokra tört, hogy jelentős költő szomszédságában rettegett attól, amit Kautzky Norbert *Párbeszéd* című legújabb verskötetében a maga teljességében és megfoghatatlanságában ábrázol. Vagyis a halált. Ami állítólag természetes. Velejárója az életnek. Meg ilyesmi, megnyugtatósnak szánt „bölcsségek”. Kautzky sem tud belenyugodni. De ő kemény, mint a vídia. Ő nem megretten, csak közöl. Hogy így lesz. Ez várható. „Víg sötét világ”, ahogy a könyv hátsó borítóján a szerkesztő megjegyzi. De víg-e? Inkább tragikomikus. És az nem ugyanaz. Derű? Kevés. Van. De a lényeg a fájdalom. *Nélküled*. „Nélküled fekszem, ébredek / És harminc évünk kéreget. / Foltos gúnyában üldögél, / fölötte megvakul az éj. // ... / A fájdalom bátortalan, / Akár mekkora híre van. / Elűzhető és menekül / A csendtől, a szíved körül. // Kicsinyke asszony az anyém, / Megjártatta a szenvedés. / Kórházlakó, majd visszajön, / Addig is várom, őröködöm. // Nélküled fekszem, ébredek, / És harminc éve féltetek. / Mindörökké hadban állva, / Fegyvertelenül csatázva.” Micsoda mérhetetlen aggodás! A szeretet végtelen és felülmúlhatatlan

* Lapunk ezzel az írással búcsúzik a nemrég elhunyt költőtől.

aépoeózisa Vas István baktat elő szentendrei kertjéből. És Szántó Piroska. Nemcsak azért, mert Kautzky is csupa nagybetűvel kezdi verssorait. Nem. Hanem a végtelen együvé tartozás miatt. Meghalt Vas és nem sokkal utána halt Piroska. Mint a baromfiak, gubbaszt az, amelyiknek levágják a páriját. Ez is benne van ebben a versben. Ki megy el előbb? Túlélő-e, aki marad?

A hit benne sziklasír-erős. Ő valami másféle jézust szeret. Verse, a *Krisztus a földönjáró* tanúságtétele. „Én itt maradok Veled a / Földön égsüvegestül a nap / Fecsegését hallgatva vállamon / Az ítéletmadár fészkel tegye / Gyalogvár a hűség aki / A gazdám és hogy háborítatlanul / Mégse éltem azt megköszönöm / A menyeei Királyt elhagytam / De a sziklasír az enyém / A földönjáró Krisztus / Fájó lomszentelt emberi menedéke.”

És jön, zörög, zakatol a *Halálaink-ciklus* megrázó darabjaival. A *vörös lepkék*. Ezzel a nagy verssel pestiesen szólva lecseng a századvég. De mégse higgyük, hogy a XX. század úgy aránylik a megelőző ezer és ezer évekhez, mint csepphez a tenger. Is. De nagyon kilóg. Mint ama lólab. Ennyit sohasem ölték. És így. Korszerű technikával. Ennyit sohasem gyógyítottak. Ennyit még nem felejtettek. És nem okoztak. Most vége. Minden elcsöndesül, bár a 2000-ik év nem cezúra. Csak tudatunkban. A nagy egész, a világegyetem szempontjából csupán légy piszok. Ilyen ez a vers. Gúnyos és tragikus. Fölemelő és sárba tipró. „Meggzállták a vörös lepkék / A mellemet, a hátamat, / A bőröm repülőterét / Elfoglalta a lepkehad. // Apámra küldtem a halált. / Ne szórakozzon, vigye el. / Úgyis egy csontvázat talál, / Mi lefeküdt a semmivel. // Az emberséges, hű mosoly / Farsangi álarc, semmi több, / Akit a halál ostromol, / Az megbollik a küszöbön. // És visszafelé menekül, / Elfeledni, hogy nincs erő, / A szenvedés keserű, / s az út meg csupa kérlő. // Károg a düh, mint a varjú, / Útszéli fának ágain, / A halállal nincsen alku, / Bevallom vereségeim. // Büntetésül megszáll, kínoz / A vörös lepkehad sereg, / Kérdeni, a holnap mit hoz, / Csak irgalmatlanul lehet.” Belenézni az arcába. És mondani. Itt vagyok, vigyél. Úgyis te győzől, fenevad. Apám nem volt elég. Jönnek a többiek is. De a hit legyőz. Mert találkozunk. Ha nem ott, fönt a mennyben, hát a föltámadáskor. Úgyhogy ne örvendj halál. Átmeneti konkok vagyunk. Mi, mindannyian. Kautzky Norbert harmadik utas. A főntebb megjelölt kétőnek szimbiozisa. *Nincs temetés*. Én a címhez felkiáltójelet biggyesztenék. „Holnapután eltemetjük Anyát. / Pedig tudom, hogy nincs odaát, / És nem is lesz, amíg Vele vagyok, / Majd vihetik ha én is meghalok. / L / Meg legbelül, a lélekzámolyon / Reám tekint megannyi fájdalom. / S a nevetése, frissen sült kenyér, / Nem adnám oda soha, semmiért. // Szegénysorsunkat is megköszönöm, / Tánccolt nekünk vizes konyhakövön, / Mint báteremben, ha zene szól. / Az nem lehet, hogy nincs itt valahol. // ... / Emlékeimben repkedő madár, / Mit kez-

dene mivelünk a halál? / ... // Ne féljete, Anyánk velünk marad, / Az időkerék mégis elakadt. / Nincs temetés, hamu és sírgödör, / Mi egyszer majd, utolszor, meggyötör.” Újra és újra megszületik a költő. Jelentősége fátylaként világít. Kautzky Norbertnek hívják. És fogják hívni még a síron túl is. Mindörökké.

Fried István

AMI KÖLTŐI(?) - ÉS AMI NEM(?)... *Grecsó Krisztián Anyalesinálás című kötetéről*

Második verskötetével jelentkezik az egyetemi hallgató korú és státusú, alföldi élmény-háttérű Grecsó Krisztián, akinek recepciótörténete egyszerre mondható szerencsésnek és szerencsétlennek. Hiszen mindkét „minősítés” egyazon okból fakad, lényegében ugyanazt mondja el pozitív és/vagy negatív előjelekkel; nevezetesen: olyan igen ifjú költő rója szorgalmasan szavait, önnön tárgyi környezetéből vett képeit-képtörédekeit a papírra, aki kortársainak, nemzedékének egyik reprezentánsa, mivel közösnek hirdett(?) , vélt(?) , neki tulajdonított(?) , divatos(?) , az irodalmi divatot tematizáló(?) poétikát tart a maga számára követhetőnek, továbbgondolhatóknak és némileg alakíthatóknak. Ami rendkívül hangsúlyosnak tetszik, hogy a magyar irodalom e legifjabb korosztályának néhány tagja semmiféle közösséget sem látszik érezni azzal a „Nyugatos, klasszikus modern, illetőleg az utómodernben áthangszerelt századelős költőiséggel, amely erős metaforizáltságával még lehetségesnek tartotta a magasabb (költői) instanciák tematizálását, illetőleg a nyelvnek való kiszolgáltatottság-érzetet tökéletesség formált nyelviséggel egyensúlyozta. Az a fajta retorika, amely az 1930-as esztendőktől kezdve az *Újhold* költőin át mindmáig őrzi pozícióit, legalább is a kritikuskok és az olvasók egy nem csekély hányada körében, e legifjabb nemzedék több reprezentánsának költészetében nem visszhangzik, mégcsak nem is problematizálódik, és legfeljebb Kosztolányi Dezső költészetének újragondolásában, pastiche-formájú felül-alul-írásában érzékelhető határozottabb állásfoglalás a nagy elődökkel szemben. Ugyanakkor sem a klasszikus, sem a neovangarde nem látszik megbűvölni ifjú költőinket, az új grammatika ígérete amúgy is többé-kevésbé beváltatlan maradt, inkább az apollinaire-i gesztus bizonyult maradandónak, a hagyomány és a lelemény, a kaland és a rend évszázados perpatvarának olyaténképpen történő kiegyenlítése, hogy a hagyomány a leleménybe ágyazódjék, ott értelmeződjék át.

A Grecsó Krisztián második kötetével kapcsolatos (el)jitéletek így a legújabb magyar költészet egy vonulatával kapcsolatosak, de kapcsolatosak e költészetel kölcsönviszonyban álló elméleti előfeltevésekkel is, amelyek egy és ugyanazon „esztétikai” alapfogalmaknak